

AHOLI O'SISHINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI

Xalikov Dilshod Kuchkarovich

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi
70412205-Iqtisodiyotni monetar tartibga solish yo'nalishi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.7694148>

Annotatsiya: Ushbu tezisning maqsadi aholi o'zgarishi global iqtisodiyotga qanday ta'sir qilishini taxmin qilishdir, ammo kelgusi o'n yilliklar ichida iqlim o'zgarishi, yangi texnologiyalar, xavfsizlik va pandemiya kabi katta o'zgarishlarning o'ziga xos ta'siri bo'ladi.

Kalit so'zlar: Kolumbiya okrugi; Aholi ma'lumotlari byurosi; Qarish va o'sish ; demografik o'tish davri; global yalpi ichki mahsulot; millatchilik va avtarkiya.

Dunyo misli ko'rilmagan demografik o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda va muhim iqtisodiy oqibatlarga olib keladi. Aholi soni, o'sishi, yosh tarkibi va geografik taqsimoti inson hayotining tizimli xususiyatlari tufayli iqtisodiyotga ta'sir qiladi. Mehnat unumdorligi hayotning o'rta yillarida eng yuqori bo'ladi va shuning uchun o'rta asrlarda aholining ko'payishi milliy ishlab chiqarishga bevosita hissa qo'shadi. Yosh va keksa yoshdagi "qaram" populyatsiyalar o'z mehnati orqali ishlab chiqarganidan ko'ra ko'proq iste'mol qiladilar, bu turmush darajasi va avlodlararo o'tishlarga ta'sir qiladi. Aholining global iqtisodiy ta'siri demografik o'zgarishlar va ishlab chiqarishdagi milliy farqlar bilan o'zaro ta'sir qiluvchi hayot tsiklidagi milliy o'zgarishlarni aks ettiradi. Milliy transfer hisoblariga (NTA) asoslangan 186 ta mamlakatdagi hayot siklining batafsil hisob-kitoblari aholining jahon iqtisodiyotiga ehtimoliy ta'siri haqida oltita muhim kuzatuvga olib keladi. Aholining o'sishi global yalpi ichki mahsulot o'sishining davom etishiga olib kelishi kerak, biroq ta'sir o'zgarishi mumkin. kamtarona bo'ling, chunki mehnatga layoqatli aholi sonining o'sishi mehnat unumdorligi past bo'lgan mamlakatlarda jamlangan. Iqtisodiy hayot tsiklining shakli, yuqori iste'mol va keksa yoshdagi ishchi kuchi pastligi, aholining qarishi bilan bog'liq global iqtisodiy xarajatlarni oshiradi. Joriy xarajatlar sxemasi shuni ko'rsatadiki, yuqori xarajatlar bolalar yoki qariyalar emas, balki katta yoshdagi kattalar tomonidan o'zlashtiriladi. Ko'pgina dolzarb ekologik, sog'liqni saqlash va iqtisodiy muammolar, ularning ba'zilari bu erda ko'rib chiqiladi, global xarakterga ega va aholi bilan uzviy bog'liqdir. Ulanishlarni tushunish juda muhimdir.

Bu erda taqdim etilgan tahlilda biz aholi o'zgarishi iqtisodiyotga ta'sir qiladigan eng to'g'ridan-to'g'ri kanallarni ta'kidlaymiz va unchalik aniq bo'lmagan ko'proq bilvosita kanallarni ajratamiz. Biz inson kapitaliga emas, balki kapitalga ozgina

tegamiz. Biz mehnatga urg'u beramiz, lekin ayollarning ish joyidagi o'zgaruvchan rolini emas. Biz aholi qarishining qariyalarning iqtisodiy xavfsizligiga ta'sirini muhokama qilamiz, lekin siyosat islohoti demografik o'zgarishlarga qanday javob berishi va iqtisodiy natijalarga ta'sir qilishi mumkinligini aniq modellashtirmaymiz. Ushbu va boshqa mavzular bo'yicha muhim tadqiqotlar odatda milliy darajada amalga oshiriladi, ammo global natijalarga ta'sir qiladi. Bu erda taqdim etilgan tadqiqot global o'zgarishlarni ko'rib chiqish va aholining iqtisodiy taraqqiyotga hissa qo'shishi va unga xalaqit berishining muhim usullarini aniqlash uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

"Demografik o'tish" dastlab dunyo aholisining o'sishiga olib keldi va 1970-yillarning boshlarida misli ko'rilmagan darajaga yetdi. Keng ma'noda aytilganda, aholi sonining tez o'sishi ishchilar sonining tez o'sishiga yordam berdi va ishchilar sonining tez o'sishi yalpi ichki mahsulotning tez o'sishiga yordam berdi. Demografik o'tish davri tugashi bilan aholi soni sekinroq o'sishi va ko'p o'n yilliklardan so'ng hozirgidan sezilarli darajada yuqori cho'qqiga chiqishi kutilmoqda. Global aholi o'sishining global iqtisodiy o'sishga ta'sirini aniqlash qiyin. ko'p sabablar, lekin bu erda biz demografik va iqtisodiy heterojenlikning uch jihatini ta'kidlaymiz. Birinchisi - aholi va yosh tarkibi, ikkinchisi - yosh tarkibi va mehnat o'rtasidagi bog'liqlik, uchinchisi - mehnat va iqtisodiy mahsulot yoki mahsuldorlik o'rtasidagi bog'liqlik.

Muhim fikrlar

Ushbu sohalardagi o'zgarishlar bu erda ta'kidlangan aholining iqtisodiy ta'sirini kuchaytirishi yoki qoplashi mumkin. Kelajakdagi o'zgarishlar o'tmishdagi o'zgarishlardan sezilarli darajada chetga chiqmasligi ham mumkin. Kelgusi 40 yil ichida unumdorlikning o'sishi, samarali ishchiga to'g'ri keladigan mahsulot so'nggi 20 yilga nisbatan sezilarli darajada farq qiladimi? Xitoyda ishlab chiqarishning o'sishi tez va juda muhim va sekinroq o'sish biz uchun ma'qul bo'lib tuyuladi, ammo Hindiston yoki Sahroi Kabir ostidagi Afrikada hosildorlikning tez o'sishi global iqtisodiy o'sishning yangi haydovchisiga aylanadi.

Kelajak istiqbollari ko'p jihatdan millatchilik va avtarkiyaga o'tishga bog'liq bo'lishi mumkin. Bu erda ta'kidlangan mintaqaviy demografik o'zgarishlar BMT aholi prognozlarida kutilganidan ko'ra ko'proq xalqaro migratsiyaga, xalqaro savdoning o'sishiga va xalqaro kapital oqimining ko'payishiga olib kelishi mumkin. Bu o'zgarishlar global iqtisodiyot va mintaqaviy rivojlanishga foyda keltiradi, biroq davlat siyosatidagi o'zgarishlar globallashuv kuchayishini cheklashi mumkin.

Xulosa

Yigirmanchi asrning so'nggi yarmida butun dunyo mamlakatlari umumiy aholi tajribasiga ega edi. Aholining tez o'sishi va samarali ishchi kuchining o'sishi yalpi ichki mahsulot o'sishiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. 1950 va 1960-yillarda bir necha o'n yillik pasayishdan so'ng, qo'llab-quvvatlash darajasi ko'tarilib, hayotning yuqori standartlariga erishishga yordam berdi. Sahroi Kabirdagi Afrika bu tajribada to'liq ishtirok etmadi, chunki u erda tug'ilish darajasi erta pasaymagan va shuning uchun uning demografik dividendlari kechiktirilgan.

Dunyo mamlakatlari endi bir-biridan farq qiladigan yo'llardan bormoqda. Aholi sonining o'sishi va ijobiy birinchi dividend ham kam daromadli, ham o'rtadan past bo'lgan mamlakatlarda to'planadi. Keng ko'rinishda, bu mamlakatlar uchun ta'sirlar aralash bo'lishi mumkin. YaIMning o'sishi va samarali iste'molchi daromadi ham yuqori bo'ladi, bu an'anaviy tarzda o'lchanadigan turmush darajasining oshishiga, shuningdek, aholi va YaIMning o'sishi bilan bog'liq bo'lgan atrof-muhitning kuchayishiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Gribble, Jeyms va Jeyson Bremner. 2012. "Demografik dividendga erishish muammosi".
2. Qisqacha. Vashington, Kolumbiya okrugi: Aholi ma'lumotlari byurosi. .
3. Keynes, Jon Meynard. 1937. «Aholining kamayib borishining ba'zi iqtisodiy oqibatlari».
4. Li Ronald. 2016. "Makroiqtisodiyot, qarish va o'sish", "Aholining iqtisodiyoti bo'yicha qo'llanma"
5. Meyson, Endryu. 2005. "Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda demografik o'tish va demografik dividendlar.
6. Mamlakatlar". Birlashgan Millatlar Tashkilotining Ijtimoiy masalalar bo'yicha ekspertlar guruhi yig'ilishida taqdim etilgan ma'ruza va aholining yosh tuzilmalarining o'zgarishining iqtisodiy oqibatlari, 31 avgust – 2 sentyabr

